

Scrisoarea III - Mihai Eminescu

"Scrisoarea III" publicata in 1881 in "Convorbiri Literare", face parte dintr-un ciclu de cinci opere intitulate "Scrisori" si considerate de Titu Maiorescu "satire". Analizand "Scrisorile" eminesciene prin comparatie cu satirele clasice ale lui Boileau, dar si cu modelele romantice ale lui Victor Hugo, George Calinescu afirma: "Satiricii de felul lui Boileau sunt plati, lipsiti de imaginatie. Eminescu, ca si Victor Hugo, este un liric si odata ridicat de la pamant se inalta in cercuri din ce in ce superioare. De la sarcasm ajunge la violenta." Este, de fapt, diferenta dintre satira clasica, potolita si instructiva, specie didactica, si satira romantica, devenita prin violenta limbajului adevarat pamflet.

Cele cinci Scrisori eminesciene se bazeaza pe tema romantica a conflictului dintre real si ideal. In SCRISOAREA III, Eminescu porneste de la conditia conducatorului politic genial, punand-o in antiteza cu demagogia politica a contemporaneitatii. In planul initial al lui Eminescu, Scrisoarea III trebuia sa faca parte dinpoemul "Memento mori" impreuna cu poezia "Imparat si proletar". Poezia Scrisoarea III a cunoscut cateva variante, printre care si cea intitulata "Patria si patriotii", in care satira eminesciana capata accente incendiare. Compozitia poemului se bazeaza pe antiteza romantica dintre patriotism si demagogie, dintre trecut si prezent. Poemul are doua parti.

Prima parte este o oda la adresa trecutului, iar cea de a doua parte este o satira la adresa prezentului. Prima parte a poeziei, predominant epica, realizeaza intr-o viziune de epopee, urmatoarele tablouri: visul sultanului, convorbirea dintre Mircea cel Batran si Baiazid, lupta dintre ostile lui Baiazid si Mircea cel Batran, scrisoarea fiului de domnitor catre iubita lui.

Pentru realizarea primului tablou, Eminescu a folosit "Istoria turcilor" de Lamartine, "Istoria Imperiului Otoman" de Hammer, si se pare ca a cunoscut istoria realizata Imperiului Otoman de catre Dimitrie Cantemir, precum si poemul "Booz adormit", de Victor Hugo. Tabloul are infatisarea unei legende feerice - un tanar sultan doarme ca un indragostit romantic si viseaza ca Luna, prefacuta in fecioara, il cheama intr-un straniu joc nuptial, scris in cartea vietii ca o pecetluire de destin. Tabloul debuteaza prin prezentarea sultanului: "Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vreo limba,/Ce cu-a turmelor pasune, a ei patrie si-o schimba,/La pamant dormea tinandu-si capatai mana cea dreapta;". In continuare ne apare visul lui: "Dara ochiu-nchis afara, inlauntru se desteapta", prilej pentru poet de a ne prezenta alegoria Luna-fecioara: "Vede cum din cercuri Luna luneca si se coboara/Si se-apropie de dansul preschimbata in fecioara". Urmeaza descrierea fecioarei, pe care poetul o surprinde prin sintagma "inflorea cararea ca de pasul blandei primaverii", "ochii...plini de umbra tainuitelor dureri", "codrii se infioreaza de atata frumusetate", "mana fina" parul ei cel negru-n valuri de matase se desprinde", sintagme cu rol de metafore si epitete. Observam ca sunt folosite cu o foarte mare forta sugestiva in a reda frumusetatea cutremuratoare a acestei regine a noptii. Intr-un cadru feeric, de basm: "Pulbere de diamante cade fina ca o bura", se percepe muzicalitatea sublima a elementelor naturii, devenite adevarate instrumente muzicale, insuflitate aici doar de "mandra fermecare". Prin folosirea acestor epitete si metafore, autorul proiecteaza acest cadru in dimensiunea cosmica, infinita. Cu o finete deosebita si plina de eleganta si feminitate, fecioara ii propune sultanului sa-si lege vietile si sa implineasca menirea omului pe

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

pamant - sfantul legamant al casatoriei:"Eu sa fiu a ta stapana, tu stapan vietii mele".

La bucuria celor doi participa natura, care parca nu vrea sa tulbure aceasta reverie. Imagini vizuale dau un plus armoniei perfecte om-natura:"Iar pe ceruri se inalta curcubecele de noapte...". Dar aceasta pace si liniste imbatatoare se stinge:"Si cum o privea sultanul, ea se-ntuneca, dispare," ca apoi sultanul sa fie rupt total de aceasta lume de vis, rupere facuta printr-o alegorie ce ne infatiseaza cresterea puterii otomane, asemenea cresterii vertiginoase a unui copac imens ce isi varsa umbra peste intreaga lume:"Iar in inima lui simte un copac cum ca rasare/...Umbra lui cea uriasa orizontul il cuprinde/ Si sub dansul intr-o umbra universul se intinde".

"Umbra arborerului falnic peste toate o stapana." Imensitatea Imperiului Otoman, aici sugerata prin substantivul "copac" este sugerata in continuare prin sintagma "vulturii porniti la ceruri pan' la ramuri nu ajung". Visul sultanului sfarseste prin a fi un cosmar:"Zgomotul crestea ca marea turburata si inalta/Urlete de batalie s-alungau dupaolalta".

Cutremurat, sultanul se desteapta sub fereastra frumoasei Malcatuu, iubita lui si, indragostit, interpreteaza visul ca pe un semn al profetului, socotind ca ii este dat sa intemeieze prin dragostea lui lumea un imperiu pentru eternitate:"mladioasa ca o creanga de alun/...e frumoasa Malcatuu". Frumusetea cutremuratoare a fetei il face pe sultan sa-si piarda mintile crezand "ca din dragostea-i lumea un imperiu se va naste". Apare din nou substantivul "vultur", dar aici cu valoare adverbiala, sugerand imensitatea imperiului:"Visul sau se-nfiripeaza si se-ntinde vultureste / An cu an imparatia tot mai larga e sporeste". Trecerea de la primul tablou la cel de-al doilea se face prin versurile:"Astfel tara dupa tara drum de glorie-i deschid.../ Pana-n Dunare ajunge furtunosul Baiazid", subliniind ideea anterioara.

Astfel tabloul al doilea se prezinta ca un dialog dintre Mircea si Baiazid, avand accente de dramatic. Prin descriere, poetul ne prezinta armata lui Baiazid ce trece Dunarea pe un pod de vase: "La un semn un tarm de altul legand vas de vas se leaga" si, in sunetul fanfarei, avand trufia cuceritorilor neinvinsi pana atunci:"Si in sunet de fanfare trece oastea lui intreaga". Ea impresioneaza prin numarul mare al luptatorilor, idee exprimata prin hiperbolele:"Vin de-tuneca pamantul" si "raspandindu-se in roiuri", cat si prin enumeratia:"ienicre, copii de suflet ai lui Alah si spahii", enumeratie avand totodata rolul de a sugera varietatea ostii otomane, cat si obiceiul acesteia de a lua prizonieri copiii. Lor li se adauga "asabii", formand impreuna puhoiul turcesc ce creeaza impresia unei forte ametitoare, a unui colos manat de forte obscure, malefice. Folosind antiteza, in versul "Numa-n zarea departata suna codrul de stejari", scriitorul sugereaza prezenta discreta a romanilor in opozitie cu larma zgomotoasa pe care o fac turcii. "Codrul de stejari" este o sintagma ce sugereaza statornicia noastra pe aceste meleaguri, bogatia si maretia poporului roman.

Apoi, tot prin antiteza, ne sunt prezentati conducatorii de osti, incepand cu solia romana primita cu dispret de Baiazid: "Iata vine-un sol de pace c-o naframa-n varf de bat/Baiazid, privind la dansul, il intreaba cu dispret:". Raspunsul prompt al solului:"Noi? Buna pace! Si de n-o fi cu banat, / Domnul nostru-ar vrea sa vaza pre maritul imparat." degaja dorinta de pace a romanilor. Urmeaza convorbirea dintre cei doi conducatori de osti, care este, de fapt, confruntarea: o lupta cu arma vorbelor.

Cei doi conducatori se afla pe pozitii diametral-opuse: Mircea cel Batran este tipul aparatorului care

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

se confunda cu aspiratiile si idealurile poporului, iar Baiazid este tipul cuceritorului ingamfat, arogant, animat in ceea ce face numai de dorinta de marire. Mircea este primit de Baiazid cu aceeași aroganta: "-Tu esti, Mircea?...Am venit sa mi te-nchini". Simplitatea lui Mircea: "Un batran atat de simplu dupa vorba, dupa port.", denota ospitalitate si politete, asa cum reiese si din raspuns: "Bine-ai venit!" Folosind o nota de satira, Eminescu puine intr-o lumina nefavorabila oasrea otomana: "Ori vei vrea sa faci intoarsa de pe-acuma a ta cale/Sa ne dai un semn si noua de mila Mariei Tale". Chibzuit si intelept, Mircea isi accepta destinul: "De-o fi una, de-o fi alta,...Ce e scris ai pentru noi/Bucurosi le-om duce toate de e pace, de-i razboi." Atitudinea lui Mircea ii starneste lui Baiazid o furie cumplita. El invoca faptele Semilunei, infatisandu-le ca o infruntare cu intreaga lume. Tara Romaneasca este atat de lipsita de imporanta pentru el, incat devine un "ciot". Ne sunt prezentate luptele otomane in functie de prestigiul invinsilor. Vitejia si imensitatea armatei otomane este sugerata de metafora "fulgerul". Dezlantuirea este puternica, incat intregul Univers pare prins in miscare, "zguduind din pace-adanca ale lumii inceputuri". Pentru a-si salva orgoliul, Baiazid prezinta lupta de la Nicopole care, pusa inaintea celei de la Roma, are rolul de a scoate in evidenta eroismul romanilor. Versul: "Am jurat ca din pristilul de la Roma sa dau calului ovaz", precum si imaginea lui calarein altar ne prezinta un Baiazid lipsit de orice element al omeniei, pangarind tot ce are mai de pret crestinatatea: altarul.

Imaginea calare poate fi asociata cu schimbarea coroanei regale "intr-o ramura de spini". "Si de crunta-mi vijelie tu te aperi c-un toiag?/Si, purtat de biruinta, sa ma-mpiedic de-un mosneag?" Observam tonul arogant si furios al sultanului, iar substantivele "toiag" si "mosneag" se pot asocia cu termenul "ciot" de la inceputul acestei parti. In continuare urmeaza raspunsul lui Mircea, care se mandreste cu faptul ca e domn al Tarii Romanesti: "-De-un mosneag, da, imparate, caci mosneagul ce privesti/Nu e om de rand, el este domnul Tarii Romanesti." Pe un ton ironic si aluziv, Mircea vorbeste acum in numele Tarii Romanesti, prezentandu-i vitejia: "Eu nu ti-as dori vreodata sa ajungi sa ne cunosti." Observam pe intreg parcursul acestui raspuns consonanta natura-om. "Nici ca Dunarea sa-nece spumegand a tale osti."

In continuare, Mircea face o incursiune in trecutul istoric al patriei, aducand argumente convingatoare in defavoarea imparatilor "pe care lumea nu putea sa-i mai incapa" si care au venit si-n tara noastra sa ceara "pamant si apa". Dar, cum venira, "se facura toti o apa si-un pamant". Observam aici caracterizarea indirecta pe care o face poetul poporului roman, prin caracterizarea directa a adversarilor. Ca un contraargument al izbanzilor Semilunei, Mircea scoate la iveala cauza pentru care lupta poporul roman: "Tu te lauzi ca Apusul inainte ti s-a pus /...Ce-i mana pe ei in lupta? Ce-au voit acel Apus?/Laurii voiau sa-i smulga de pe fruntea ta de fier!" Cauza dreapta pentru care lupta romanii ii face pe acestia puternici, capabili sa tina piept puhoiului otoman: "N-avem osti, dara iubirea de mosie e u zid/Care nu se-nfioreaza de-a ta fama, Baiazid!" Partea a doua a poeziei este un pamflet vehement cu un limbaj violent la adresa nedreptatilor si dorintelor politicianilor de a castiga totul fara munca.

Aceasta parte este realizata intr-o viziune de pamflet, viziune sugerata prin folosirea deasa a exclamatiilor si a vocativului.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Tabloul al doilea este o imagine a prezentului, deci a celui alt termen al antitezei. De la inceput, Eminescu marcheaza distanta enorma intre veacul de aur si prezentul prozaic in doua versuri ce rezuma expresiv intreaga problematica a poeziei: "De-asa vremi se-nvrednicira cronicarii si rapsozii;/Veacul nostru ni-l umplura saltimbancii si irozii." Observam ca de-a lungul acestei parti, contemporanii lui Eminescu mai sunt numiti si "nerozii", dar si "patrioti". Acesti termeni au o mare incarcatura sugestiva, alaturi de versurile din care fac parte, incarcatura menita sa sugereze dispretul poetului pentru aceste masti ale unor demagogi: "...va citeaza toti nerozii,/ Mestecand veacul de aur in noroiul greu al prozei." In aceste versuri, Eminescu subliniaza falsul patriotism al politicianilor, incapabili de a respecta trecutul si personalitatea inaintasilor, slaviti de poet si admirati profund: "O, eroi! care-trecutul de mariri va adumbriseti!". Eminescu trece in revista trecutul istoric al vitejilor nostri inaintasi, doar in cateva versuri de mare valoare sugestiva.

Pe langa folosirea metaforelor si a vocativelor, este evidenta antiteza dintre inaintasi si contemporani in acest episod. Tonul abrupt, sacadat al satirei continua, la inceput prin propozitii interogative, ca apoi sa revina la cele exclamative.

Eminescu poarta un dialog cu contemporanii sai pe care ii satirizeaza printr-o avalansa de metafore realizate cu ajutorul interogatiilor. Asadar, ei sunt falsi oameni ai conventiilor, fara a crede in valorile traditionale, atenti doar la aparente, fara a putea cunoaste nici inaltimile, nici profunzimea de cuget sau de simtire. Aceasta parte debuteaza cu propozitia: "Au prezentul nu ni-i mare?" unde folosirea adjectivului "mare" si a substantivului "prezentul" capata aici o nota antitetica, deoarece intr-o lume a demagogiei, a falsitatii si a coruptiei, nu se poate realiza un prezent capabil sa cuprinda necesitatile sociale: "N-o sa-mi dea ce o sa cer? N-o sa aflu intr-ai nostri vre un falnic juvaer?" Poetul continua sa faca aluzie la lipsa de personalitate a acestor paiate, pe care le denumeste fara ezitare "panglicari" si "masti". Ei sunt ca un virus, imbolnavind intreaga societate, transformand pana si capitala tarii intr-o cetate a decaderii morale, Bucurestiul devenind astfel "capistea spoielii". Portretele contemporanilor sunt realizate in tonalitate de caricatura: "Vezi colo pe uriciunea fara suflet, fara cuget,;" "Negru, cocosat si lacom"; "Isi arunca pocitura bulbucatii ochi de broasca".

In continuare, Eminescu se revolta vazand cum acestia acapareaza tot ce le iese in cale: "Dintr-acestia tara noastra isi alege astazi solii". Ei ne apar ca "oameni crednici", ce ne "fac legi si ne pun biruri, ne vorbesc filosofie". Sub aceasta masca, Eminescu ii dispretuieste si le realizeaza portrete demne de grotesc, "demne de pana amara a unui Swift"(Zoe Dumitrescu-Busulenga). Poetul da glas propriilor sentimente fata de contemporaneitate, lasand la o parte orice bariera social-politica. Revolta lui atinge apogeul: "Toate mutrele acestea sunt pretinse de roman,/Toata greco-bulgarimeqa e nepoata lui Traian." Contemporaneitatea devine urata, meschina, mincinoasa, dar cea mai rusine a sa este folosirea urmelor eroice ale trecutului. In cele din urma, poetul ii demasca: "Voi sunteti urmasii Romei?/I-e rusine omenirii sa va zica voua oameni!" In versul: "Gloria neamului naste spre-a o face de ocară", Eminescu reuseste sa imagineze perfect a acestei mascarade care se dovedeste a fi nelimitata: "Indraznesc ca sa rosteasca chiar si numele tau, tara!" In acelasi timp remarcam admiratia poetului fata de tara, pe care parca o sanctifica. Atitudinea poetului este aceea

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

de retragere, de detasare.

O ultima privire ironica, usturatoare, o arunca asupra vietilor lipsite de de orice act de bunacuviinta al acestor "vestejiti fara de vreme". Poetul se detaseaza: "O, te-admir, progenitura de origine romana!", condamnanu-i pe contemporani pentru ca si-au batut joc de limba si de neam, elemente fara de care un popor n-ar putea exista: "Prea v-ati aratat arama folosind aceasta tara!" Cele doua definitii: "Virtutea e-o nerozie; Geniul? O nefericire.", vin sa intareasca cele spuse anterior, si mai cu seama sporesc dispretul poetului in fata acestor demagogi, profitori si paraziti. De aceea, in finalul poeziei, Eminescu il invoca pe Tepes, cerandu-i sa vina sa rezolve dintr-o singura miscare viciul si degradarea ridicate la nivelul unui principiu conducator: "Cum nu vti tu, Tepes, doamne, ca punand mana pe ei,/Sa-i imparti in doua cete: in smintiti si in misei." Prezentul e atat de decazut si hidos, incat poetul nu mai gaseste nicio solutie salvatoare in fata acestor paraziti. Astfel ca, judecator si justitiar, el propune o solutie romantica, invocand din nou trecutul dur, dar maret.